" ' Νῆσος ἁγιοτόκος '.
Ἡ αἰγινητικὴ ἁγιολογία· διαχρονικὴ ἀσκητικὴ μαρτυρία εἴκοσι αἰώνων",

Τὸ Φιστίκι. Μηνιαία σατυρικὴ ἐφημερίδα τῆς Αἴγινας,
περίοδος 5η, χρόνος 10ος, ἀριθμ. φύλλου 100,
Αἴγινα, Ἰούλιος-Αὔγουστος 1999, σσ. 4-5.

«ΝΗΣΟΣ ΑΓΙΟΤΟΚΟΣ»

Ἡ αἰγινητική ἁγιολογία διαχρονική ἀσκητική μαρτυρία εἴκοσι αἰώνων*

ὑπό Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη

Ο καλός φίλος και ακούραστος ερευνητής κ. Αχιλλέας Χαλδαιάκης, συμμετέχοντας στο πανηγυρικό φύλλο για τα δέκα χρόνια κυκλοφορίας του Φιστικιού, είχε την καλοσύνη να μας στείλει το παρακάτω κείμενό του για τους Αιγινήτες αγίους. Το δημοσιεύουμε με χαρά και με την παράκληση να βάλουν το χέρι τους για να δει ο τόπος μας καλύτερες ημέρες.

● Το παρόν κείμενο ἐγράφη *"κατά παραγγελίαν"*, προκειμένου να δημοσιευθεῖ στό - ἀφιερωμένο στήν Αἴγινα ἔνθετο - περιοδικό *Ἑπτά ἡμέρες* τῆς ἐφημερίδας *Ἡ Καθημερινή*. Τό συγκεκριμένο ἔνθετο [Αἴγινα: Ἱστορία - Μνημεία-Τέχνη] περιελήφθηκε στήν ἔκδοση τῆς Κυριακῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1997, ὅπου, ὅμως, τό σημείωμα τοῦτο δέν καταχωρίσθηκε τελικά, γιά ἄγνωστους σέ' μᾶς λόγους. Παραδίδεται τώρα πρός δημοσίευση στήν ἐγκριτη αἰγινητική ἐφημερίδα Τό Φιστίκι, ἐπ' εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως δέκα ἐτῶν κυκλοφορίας της, μέ ἐγκάρδιες εὐχές πρός τόν λόγιο διευθυντή της κ. **Δημήτρη Σαραντάκο** γιά συνέχιση τῆς εὐδόκιμης αὐτῆς ἐκδοτικῆς δραστηριότητας μέ τό ἴδιο σφρίγος τῆς τελευταίας δεκαετίας.

Τό δεκάριθμον σύστημα τῶν Ἁγίων τιμήσωμεν,
Αἰγινῆται, σήμερον θείοις ἄσμασι
τούς ἐξ Αἰγίνης ἐκλάμψαντας
ἀρετῶν λαμπρότητι καί τούς ἄλλοθεν καλῶς
ἐν αὐτῇ βίῳ κρείττονι διαπρέψαντας
καί εἰς μίαν χορείαν συνελθόντας,
ὡς μεσίτας πρός τόν Κτίστην
ἡμῶν και πρέσβεις ὑπάρχοντας.

Μέ τό ἀνωτέρω στιχηρό προσόμοιο ἀρχίζει ἡ - ἀνέκδοτη ἀκόμη- ἀκολουθία τῆς Συνάξεως τῶν Αἰγινητῶν ἁγίων, πού φιλοπόνησε ὁ ἀοίδιμος ὑμνογράφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Γεράσιμος ὁ Μικραγιαννανίτης (+1991). Κατά τήν ἀνάγνωσή του ὑπολαμβάνει κανείς τίς δύο βασικές συνιστῶσες τῆς αἰγινητικῆς ἁγιολογίας, πού εἶναι χρήσιμο νά ἐπισημανθοῦν ἐξ ἀρχῆς· δηλ. οἱ "ἐξ Αἰγίνης ἐκλάμψαντες" γηγενεῖς καί ἀμιγῶς ἐντόπιοι ἅγιοι καί οἱ "ἄλλοθεν καλῶς διαπρέψαντες ἐν αὐτῇ", τά ὀνόματα τῶν ὁποίων - κατά παλαιά ὑμνογραφική τακτική - συγκεντρώνονται συλλήβδην σέ ἕνα τροπάριο τῆς ἀκολουθίας, συγκεκριμένα ἐδῶ στό δεύτερο τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος:

Μεγάλων ἠξιώθητε δωρεῶν
σύν Λουκᾶ, Κρίσπε, Λεόντιε,
σύν τῷ κλεινῶ Ἰουλιανῷ τε παρά Χριστοῦ
Ἰούλιε, Νεκτάριε
καί Διονυσίῳ τῷ ἱερῷ,
σεμνή Ἀθανασία, θεόφρον Θεοδώρα
καί Θεοπίστη οὐρανόφρονες.

Μιά ἀξιοπρόσεκτη, ὁπωσδήποτε, παρατήρηση ἐπικεντρώνεται στή διαπίστωση ὅτι οἱ μέν ἐντόπιοι ἅγιοι (Λεόντιος, Ἰουλιανός, Ἰούλιος, Θεοδώρα, Θεοπίστη, Λουκᾶς, Ἀθανασία) κατά κύριο λόγο ἀσκήτευσαν, ἔδρασαν ἤ ἐμαρτύρησαν ἐκτός Αἰγίνης, ἀντιθέτως δέ οἱ "ἀλλογενεῖς" (Κρίσπος, Διονύσιος, Νεκτάριος) συνεδέθησαν στενότερα μέ τή νῆσο, γεγονός πού αἰτιολογεῖ καί τήν εὐρύτερη διάδοση τῆς τιμῆς τους, τόσο μεταξύ τῶν Αἰγινητῶν, ὅσο καί γενικότερα.

Γιά παράδειγμα, πρός τιμήν τοῦ ἁγίου Κρίσπου, πρώτου ἐπισκόπου τῆς νήσου κατά τή μαρτυρία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν: "Περί τῶν ὑφ' ἡμῶν χειροτονηθέντων ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἡμετέρα γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι εἰσίν οὗτοι... Κρίσπος τῆς κατά Αἴγιναν Ἐκκλησίας..." ἀνηγέρθη στήν Αἴγινα - ὁ καί μοναδικός ἀνά τήν Ὀρθοδοξία- ὁμώνυμος ἐνοριακός ναός στήν περιοχή Ἅγιοι, ἡ δέ ὑπερβάλλουσα εὐλάβεια τῶν φιλαγίων πρός τόν πολιοῦχο Αἰγίνης Διονύσιο καί τόν "ἔφορο" αὐτῆς Νεκτάριο δέν χρήζει ἰδιαιτέρου σχολιασμοῦ. Νά σημειωθεῖ μόνον ὅτι ἡ τριετής περίπου (1576-1579) παρουσία τοῦ ἁγίου Διονυσίου στόν "ἀρχιεπισκοπικό θρόνο" τῆς Αἰγίνης σφράγισε καταλυτικά τή γενικότερη πνευματική ἀνέλιξη τῶν Αἰγινητῶν. Ὁ ἅγιος Διονύσιος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν "πρόεδρος" τῆς νήσου· ὑπάρχει, μάλιστα - καί εὐρέως πλανᾶται μεταξύ τῶν Αἰγινητῶν, σχετική παραδοχή ἐκ μέρους τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, πού ἐδιηγεῖτο παλαιότερα ἡ μακαριστή ἡγουμένη τῆς Μονῆς Ἁγ. Τριάδος (Ἁγ. Νεκταρίου) Αἰγίνης Θεοδοσία Κάτσα (+1978), ὅπως τήν ἄκουσε ἀπό τόν ἴδιο τόν ἅγιο: *"...ἐπαρακάλει [τόν ἅγιο Διονύσιο] νά τόν βοηθήση εἰς τό ἔργον του ἰδιαιτέρως. Ἐκεῖνον παρακαλοῦσε μετά τόν θάνατό του νά μᾶς γίνῃ προστάτης. Καί ὅπως ἔλεγε τόν εἶχε ἰδεῖ· ὡς ὄνειρο τόν εἶχε ἰδεῖ τόν ἅγιο Διονύσιο, ὅτι ἐρχόμενος εἰς τήν Αἴγινα, ὁ ἅγιος Διονύσιος εὑρέθη κάτω στόν λιμένα καί ὅταν τόν εἶδε καί ἦρθε καί πάτησε τήν Αἴγενα, τόν ἀγκάλιασε καί τόν ἠσπάσθη καί τοῦ εἶπε· Ἔλα, λοιπόν, ἀδελφέ, σέ περιμένω, ἐξακολουθῶ νά σέ περιμένω, ἔλα λοιπόν. Καί μᾶς τό εἶχε εἰπεῖ, ὅτι καλῶς μᾶς ἐδέχθη ὁ ἅγιος Διονύσιος".*

"Οπως εὔστοχα παρατήρησε παλαιότερα Αἰγινήτης θεολόγος, ἡ ἀμιγῶς αἰγινητικὴ ἁγιολογία ἑδραιώθη στερρῶς ἐπὶ τοῦ αἵματος τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Λεοντίου· θέατρον τῆς θαυμαστῆς ὄντως ἀθλήσεώς του ὑπῆρξε ἡ Τρίπολη τῆς Β.Ἀφρικῆς, ὅπου κατὰ τό β' ἥμισυ τοῦ α' μ.Χ. αἰῶνος ἐμαρτύρησε κατόπιν φρικτῶν βασανιστηρίων πού τοῦ ὑπέβαλε ὁ Συγκλητικός Ἀνδριανός. Στήν, κατά τήν παράδοση, περιοχή τῆς γενέτειράς του - πού φέρεται ὑπό τό ὄνομά του (Λεόντι)-ὑφίστατο παλαιότερα ἡ γνωστή ("μετεγκατεστημένη" σήμερα) παλαίφατη Μονή τῆς Χρυσολεοντίσσης, δηλ. τῆς Παναγίας τοῦ ἁγίου Λεοντίου (Λεοντίσσης), πού κατά τήν ἰδιωματική αἰγινητική ἐπίκληση αὐτῆς ἐπεκράτησε ὡς Παναγία ἡ *Χρυσολεόντισσα.* Ἰδιαίτερα σημαντική, ἀλλά δυστυχῶς ἄγνωστη, εἶναι ἐπίσης ἡ κατά τόν δ' μ.Χ. αἰῶνα ἱεραποστολική δράση τῶν δύο αὐταδέλφων Αἰγινητῶν ἁγίων Ἰουλιανου (τοῦ διακόνου) καὶ Ἰουλίου (τοῦ ἱερέως), οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ πρῶτα σπούδασαν στήν Ἀθήνα - κατά παράδοση ὑπῆρξαν συμμαθητές τῶν πατέρων Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καθώς καί τοῦ μετέπειτα αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου παρα βάτου- δίδαξαν τό Χριστιανισμό στήν περιοχή τῆς Β.Ἰταλίας - φθάσαντες ὡς αὐτήν τήν Οὐγγαρία και τήν Πολωνία- ἐπιτελοῦντες πολλά καί θαυμαστά σημεῖα (ἀρκεῖ νά μνημονευθεῖ ὅτι ἔκτισαν ἑκατό συνολικά ἐκκλησίες στήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Novara).Τά σκηνώματά τους σώζονται ἄφθορα στήν Ἰταλία, τοῦ Ἰουλιανοῦ σέ ὁμώνυμό του ναό στό Gozzano καί τοῦ Ἰουλίου σέ ὁμώνυμό του, ἐπίσης,νησάκι τῆς λίμνης Orta· στόν ἴδιο τόπο διαφυλάσσεται ἀκόμη (καί ἐπιδεικνύεται στούς ἐπισκεπτομένους) τό ἀπέρριτο ξύλινο ραβδί, πού σύμφωνα μέ τήν παράδοση εἶχαν ἀποσπάσει τά δύο ἀδέλφια ἀπό τόν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ τους, στήν Παχεία-Ράχη τῆς Αἰγίνης, ἀποχαιρετώντας τούς οἰκείους καί τή γενέτειρά τους πρίν τό μακρύ ἱεραποστολικό τους ταξίδι. Σπουδαῖο "κέντρο" τῆς αἰγινητικῆς ἁγιολογίας εἶναι ἀναμφίβολα καί ἡ Παλαιά Χώρα (Παληαχώρα) τῆς νήσου· ἐκεῖ γεννήθηκε (ἀπό τόν λευίτη Ἀντώνιο καί τή σύζυγό του Χρυσάνθη) κατά τόν θ' μ.Χ. αἰῶνα ἡ ἁγία Θεοδώρα, τό ὄνομα της ὁποίας κατ' ἐξοχήν συνεδέθη μέ τήν Θεσσαλονίκη, καθ' ὅτι μετά σύντομη παραμονή στήν Αἴγινα (ὅπου και ὑπανδρεύθη) μετοίκησε ἐκεῖ λόγω τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν πού ταλαιπωροῦσαν τούς Αἰγινῆτες.Στήν Θεσσαλονίκη γεννήθηκαν καί τά τρία της τέκνα, ἀπό τά ὁποῖα ἐπέζησε μόνον ἡ πρωτότοκη Θεοπίστη, πού ἀκολούθησε τήν ὁσία βιοτή τῆς μητρός της καὶ λογίζεται ὁμοίως ὡς Αἰγινήτισσα ἁγία. Παρεμφερής εἶναι καί ἡ περίπτωση τοῦ - κατά το α' ἥμισυ τοῦ ι' μ.Χ. αἰῶνος *"ἐν Ἑλλάδι"* ἐκλάμψαντος- ἁγίου Λουκᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ μόνη σχέση μέ τήν Αἴγινα εἶναι οἱ πάπποι του πού γεννήθηκαν στή νῆσο. Ἀντιθέτως, ἡ ἁγία Ἀθανασία ἀποτελεῖ τή μόνη ἀπό τούς (φανερούς) ἁγίους γόνους τῆς Παληαχώρας πού παρέμεινε στήν Αἴγινα καί ἀνέπτυξε, μάλιστα, ἀξιοθαύμαστη ἀσκητική δραστηριότητα κατά τόν θ' μ.Χ. αἰῶνα· συγκρότησε ὅμιλο εὐσεβῶν γυναικῶν καί ἵδρυσε ἔναντι τῆς Παληαχώρας (σέ τοποθεσία λεγομένη Ξάντος) μοναστήρι ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐπί τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ἀνείγειρε ἀργότερα ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν ὡς σήμερα ὑφισταμένη Μονή του. Τό ἰδιαίτερο ἀσκητήριο τῆς ἁγίας σώζεται ἀκόμη στή Μονή, τήν ἀκολουθία δέ αὐτῆς ἐποίησε ὁ ἀείμνηστος λόγιος Αἰγινήτης Παναγῆς Ἠρειώτης.

Ἐσχάτως, καταβάλλεται προσπάθεια ἀπό τήν οἰκεία Μητρόπολη ὥστε νά καθιερωθεῖ στίς συνειδήσεις τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας ἡ μνήμη τοῦ νεοφανοῦς ἁγίου Σάββα τοῦ ἐν Καλύμνω (συγκαταριθμουμένου ἤδη στό ἁγιολόγιον τῆς Αἰγίνης), ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον διετέλεσε (κατά τά ἔτη 1919-1925) ἐφημέριος τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, ἀλλά ἐπιπλέον ἦταν καί ὁ ἱερομόναχος πού ἐνεταφίασε τόν ἅγιο καί φιλοτέχνησε τήν πρώτη εἰκονογράφηση αὐτοῦ. Ἐάν στά ἀνωτέρω συνυπολογισθεῖ ἡ κατά τά τελευταῖα ἔτη παρουσία στή νῆσο ὁσιακῶν φυσιογνωμιῶν [ἀπό τίς ὁποῖες ἂς ἐπισημανθοῦν ἐνδεικτικά ὁ Μικρασιάτης γέρων Ἱερώνυμος (+1966) καί ἡ εὐλογημένη γερόντισσα Χρυσαφένια (+1984)] αἰτιολογεῖται, φρονοῦμε, ὁ ὑπότιτλος τοῦ παρόντος συνοπτικοῦ σημειώματος· ἡ διαχρονική θεοσέβεια τῶν Αἰγινητῶν στοιχειοθετεῖ μιά λαμπρή μαρτυρία ἁγιότητος, ἡ δέ πνευματική παρακαταθήκη τῶν Αἰγινητῶν ἁγίων ἐξασφαλίζει τίς προυποθέσεις γιά τήν εὐκταία συνέχιση τούτης τῆς ἀσκητικῆς παραδόσεως *"νῦν καί ἀεί...".*

Ἐπιλογή βιβλιογραφίας:

- ***Βίος καὶ πολιτεία τῶν ἐξ Αἰγίνης ἁγίων (ἐργασίαι τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν*** τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ Καποδιστριακοῦ Γυμνασίου Αἰγίνης κατά τό σχολικόν ἔτος 1969-1970, ἐπιστασία καθηγητοῦ Γεωργίου Χρ. Ρηγοπούλου), ἐν Αἰγίνῃ 1970.
- ***Βίος καί διδαχαί τῶν ἁγίων τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας Ἱ.Μητροπόλεως Ὕδρας, Σπετσῶν, Αἰγίνης, Ἐρμιονίδος καί Τροιζηνίας,*** ἐγκόλπιον ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1986.
- ***Κώστα Μ. Σταμάτη, Οἱ ἅγιοι τῆς Αἴγινας. Σύντομη βιογραφία τῶν Αἰγινητῶν ἁγίων,*** Ἀθήνα 1990..

[Ο γράφων ἔχει ἀπό καιρό καταρτίσει ἕνα "Αἰγινητικόν Λειμωνάριον", περιέχον τίς ἀκολουθίες ὅλων τῶν Αἰγινητῶν ἁγίων, ἡ ἔκδοση τοῦ ὁποίου ἀναμένεται συντόμως].